

Διαχείριση της επαγγελματικής ασφάλειας και υγείας στον κλάδο της εκπαίδευσης

Εισαγωγή

Είναι απαραίτητη η διαχείριση της επαγγελματικής ασφάλειας και υγείας (ΕΑΥ) στον κλάδο της εκπαίδευσης. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί με διάφορους τρόπους, όμως όλοι περιλαμβάνουν τα ίδια βασικά στάδια:

- σχεδιασμός της εκτίμησης κινδύνων μετά από διαβουλεύσεις με το εργατικό δυναμικό·
- προσδιορισμός των υπαρκτών κινδύνων·
- προσδιορισμός του ποιοι μπορεί να πληγούν, πώς και πού·
- αξιολόγηση του επιπέδου κινδύνου και λήψη απόφασης σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν·
- λήψη μέτρων για την εξάλειψη ή τη μείωση του κινδύνου·
- παρακολούθηση και ανάλυση των δράσεων.

Κινδύνους για την υγεία και την ασφάλεια στον τομέα της εκπαίδευσης διατρέχουν όχι μόνο οι εργαζόμενοι, αλλά και οι μαθητές, οι σπουδαστές και οι επισκέπτες. Το παρόν τεχνικό δελτίο αφορά όλους όσοι συμμετέχουν στη διαδικασία της διαχείρισης της επαγγελματικής ασφάλειας και υγείας, μεταξύ άλλων τους διευθυντές σχολείων, το διδακτικό και λοιπό σχολικό προσωπικό, τους εκπαιδευτικούς υγείας και ασφάλειας και τις σχετικές εξωτερικές υπηρεσίες στον τομέα της υγείας και της ασφάλειας. Το παρόν δελτίο προορίζεται για χώρους διδασκαλίας, από το νηπιαγωγείο έως το πανεπιστήμιο.

Νομοθεσία

Η οδηγία 89/391/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12ης Ιουνίου 1989 σχετικά με την εφαρμογή μέτρων για την προώθηση της βελτίωσης της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία αναφέρεται ορισμένες φορές ως «οδηγία-πλαίσιο». Η εν λόγω οδηγία, η οποία έχει μεταφερθεί στη νομοθεσία όλων των κρατών μελών, περιλαμβάνει ορισμένες απαιτήσεις⁽¹⁾.

- Οι εργοδότες πρέπει να αξιολογούν όλους τους κινδύνους που απειλούν την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων. Υπό το πρίσμα των αποτελεσμάτων της εν λόγω αξιολόγησης, οι εργοδότες πρέπει να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αποφυγή των επαγγελματικών κινδύνων.
- Κάθε εργοδότης πρέπει να εγγυάται την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων σε όλες τις πτυχές της εργασίας.
- Οι εργαζόμενοι μπορούν να διατυπώνουν τη γνώμη τους στον εργοδότη.
- Οι εργαζόμενοι δικαιούνται να λαμβάνουν κατάλληλη και εξειδικευμένη κατάρτιση σε θέματα που αφορούν την ασφάλεια και την υγεία.
- Οι εργαζόμενοι είναι επίσης υπεύθυνοι για τη συνεργασία σε θέματα ΕΑΥ και για τη συμμόρφωση με τα εν λόγω μέτρα.

Η διαδικασία διαχείρισης κινδύνων

Σχεδιασμός της εκτίμησης κινδύνων

Η εις βάθος εκτίμηση των κινδύνων απαιτεί χρόνο, και πρέπει να σχεδιάζεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να καλύπτονται όλες οι δραστηριότητες που εκτελούνται στο χώρο εργασίας⁽²⁾.

Προσδιορισμός των υπαρκτών κινδύνων

Πρέπει να εξετάζονται οι εργασίες που εκτελούνται καθώς και το υλικό, ο εξοπλισμός και τα χημικά που χρησιμοποιούνται και πρέπει να καλύπτονται όλα τα σχετικά θέματα. Πρέπει να αξιολογούνται οι συνθήκες εργασίας για οτιδήποτε μπορεί να προκαλέσει βλάβη. Η εξέταση πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο ευρεία ούτως ώστε να περιλαμβάνονται όλοι οι υπαρκτοί κίνδυνοι. Εφιστάται η προσοχή στο γεγονός ότι οι ίδιοι υπαρκτοί κίνδυνοι που απειλούν το προσωπικό μπορεί επίσης να βλάψουν τους μαθητές και τους επισκέπτες. Βλάβη μπορεί να προκύψει από:

- πράξεις βίας από μαθητές και γονείς εναντίον του προσωπικού·
- κακό σχεδιασμό της επίπλωσης και του εξοπλισμού της αίθουσας με αποτέλεσμα την πρόκληση μυοσκελετικών παθήσεων·
- θερμαινόμενες επιφάνειες στις κουζίνες των σχολείων·
- βιολογικούς παράγοντες στα εργαστήρια των πανεπιστημίων·
- κατασκευαστικούς κινδύνους κατά τη διάρκεια οικοδομικών εργασιών.

Οι ακόλουθες προσεγγίσεις ενδέχεται να βοηθήσουν στον εντοπισμό των προβληματικών σημείων:

- εξέταση ανά γεωγραφικό χώρο (π.χ. για κάθε αίθουσα χωριστά)·
- εξέταση ανά είδος υπαρκτού κινδύνου (π.χ. φυσικό, χημικό, βιολογικό, ψυχοκοινωνικό)·
- εξέταση ανά θέση εργασίας (π.χ. επιστάτης, καθαριστής, γραμματέας, εκπαιδευτικός)·
- εξέταση του τρόπου οργάνωσης του σχολείου ή του ιδρύματος μέσης εκπαίδευσης (π.χ. ωράριο εργασίας)·
- έλεγχος των αρχείων (π.χ. βιβλίο ατυχημάτων) για τον εντοπισμό προβλημάτων·
- υποβολή ερωτήσεων προς τους εργαζομένους και όσους επηρεάζονται.

Υπαρκτός κίνδυνος, πιθανός κίνδυνος και βλάβη

- Υπαρκτός κίνδυνος είναι οτιδήποτε μπορεί να προκαλέσει βλάβη.
- Πιθανός κίνδυνος είναι το ενδεχόμενο να υποστεί κάποιος βλάβη.
- Βλάβη είναι η αρνητική επίπτωση για την ασφάλεια και την υγεία (π.χ. τραυματισμός ή ασθένεια).

Προσδιορισμός του ποιοι μπορεί να πληγούν, πώς και πού

Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κάθε πρόσωπο που ενδέχεται να πληγεί. Έτσι, στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται όχι μόνο οι εργαζόμενοι, αλλά και οι αντισυμβαλλόμενοι, οι αυτοαπασχολούμενοι, οι σπουδαστές και μαθητές, και οι επισκέπτες. Πρέπει να εξετάζεται το ποιος μπορεί να πληγεί, ο αριθμός αυτών καθώς και ο τρόπος που αυτό μπορεί να συμβεί.

Αξιολόγηση του επιπέδου κινδύνου

Πρέπει να αξιολογείται το κατά πόσο υπάρχει η πιθανότητα ο υπαρκτός κίνδυνος να έχει ως αποτέλεσμα βλάβη ή τραυματισμό καθώς και το πόσο σοβαρός δείχνει να είναι ο τραυματισμός. Εξετάζονται τα μέτρα ελέγχου που εφαρμόζονται σήμερα και κατά πόσο είναι επαρκή. Επίκεντρο της αποδοτικής από άποψη κόστους και βιώσιμης διαχείρισης των κινδύνων πρέπει να είναι η συλλογική προστασία και τα μέτρα πρόληψης.

⁽¹⁾ ΓΔ Απασχόληση και κοινωνικές υποθέσεις, Ευρωπαϊκή Επιτροπή. http://europa.eu.int/comm/employment_social/health_safety/intro/framedir_en.htm

⁽²⁾ Βλέπε Facts 46 — Η επαγγελματική ασφάλεια και υγεία στον κλάδο της εκπαίδευσης.

Εάν υπάρχει η πιθανότητα να υποστεί κάποιος βλάβη:

- μπορεί να απομακρυνθεί τελείως ο υπαρκτός κίνδυνος;
- μπορεί να περιοριστεί ή να ελεγχθεί ο κίνδυνος (π.χ. εάν υποκατασταθεί με κάτι λιγότερο επικίνδυνο);
- είναι δυνατό να ληφθούν μέτρα προστασίας για όλους όσοι εκτίθενται σε κινδύνους;
- απαιτείται η χρήση μέσων ατομικής προστασίας για την προστασία του εργαζομένου όταν τα συλλογικά προληπτικά μέτρα δεν παρέχουν επαρκή προστασία;

Αρμοδιότητες για την εκτίμηση κινδύνων

Το επίπεδο των εκτιμήσεων κινδύνων και της διαχείρισης των κινδύνων εξαρτάται από το κράτος μέλος και το είδος του ιδρύματος. Δεν είναι δυνατή η γενική εκτίμηση κινδύνων διότι πρέπει να εξετάζονται συγκεκριμένοι υπαρκτοί και πιθανοί κίνδυνοι στα διάφορα ιδρύματα.

Το πρόσωπο στο οποίο έχει ανατεθεί η εκτίμηση των κινδύνων πρέπει να γνωρίζει τόσο τη διαδικασία εκτίμησης κινδύνων όσο και το ενδιαφερόμενο ίδρυμα. Η συμμετοχή του εργατικού δυναμικού έχει ουσιώδη σημασία.

Ανάλυση δράσης

Η εκτίμηση κινδύνων αποτελεί το πρώτο βήμα για την επιτυχημένη διαχείριση των κινδύνων. Δεν είναι δυνατή η επιτυχημένη διαχείριση της ασφάλειας και της υγείας χωρίς την κατάλληλη εκτίμηση κινδύνων. Αφού ολοκληρωθεί η εκτίμηση των κινδύνων, καταρτίζεται κατάλογος με τα προληπτικά μέτρα που απαιτούνται κατά σειρά προτεραιότητας και στη συνέχεια αναλαμβάνεται δράση· στη διαδικασία αυτή πρέπει να συμμετέχουν οι εργαζόμενοι και οι εκπρόσωποί τους. Η επικέντρωση της προσοχής στα υποκείμενα προβλήματα αποτελεί τον πιο αποδοτικό από άποψη κόστους τρόπο διαχείρισης των κινδύνων.

Πρέπει να συμφωνηθούν παρεμβάσεις με το εργατικό δυναμικό (είτε άμεσα είτε μέσω των εκπροσώπων των εργαζομένων σε θέματα ασφάλειας). Χρειάζεται προσεκτική εφαρμογή, παρακολούθηση και αξιολόγηση των λύσεων που έχουν συμφωνηθεί. Οι πληροφορίες που προκύπτουν από την εκτίμηση κινδύνων πρέπει να διαβιβάζονται στους ενδιαφερόμενους.

Συμμετοχή των εργαζομένων

Η διαβούλευση με το εργατικό δυναμικό αποτελεί νόμιμη απαίτηση και βοηθά στη δέσμευση των εργαζομένων σε ό,τι αφορά τις διαδικασίες και τις βελτιώσεις στον τομέα της ασφάλειας και της υγείας. Η χρησιμοποίηση των γνώσεών τους συμβάλλει στον σωστό προσδιορισμό των υπαρκτών κινδύνων και στην εφαρμογή λειτουργικών λύσεων. Οι εκπρόσωποι των εργαζομένων διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία. Πρέπει να ζητείται η γνώμη των εργαζομένων σε ό,τι αφορά τα μέτρα για την υγεία και την ασφάλεια πριν από την εισαγωγή νέων τεχνολογιών ή προϊόντων.

Παρακολούθηση και ανάλυση

Πρέπει να αξιολογείται η αποτελεσματικότητα των μέτρων ελέγχου και να διασφαλίζεται ότι οι κίνδυνοι έχουν περιοριστεί καταλλήλως και δεν έχουν δημιουργηθεί νέοι υπαρκτοί κίνδυνοι.

Οι τρόποι εργασίας αλλάζουν, και το ίδιο συμβαίνει με τους υπαρκτούς και πιθανούς κινδύνους. Όταν συντελούνται σημαντικές αλλαγές, πρέπει να διενεργείται έλεγχος προκειμένου να βεβαιωθεί ότι δεν χρειάζεται να εξεταστούν νέοι υπαρκτοί κίνδυνοι. Η εκτίμηση των κινδύνων πρέπει να επαναλαμβάνεται όταν κρίνεται απαραίτητο.

Η αξιολόγηση πρέπει να διενεργείται με στόχο να διαπιστωθεί ποιες πτυχές των παρεμβάσεων ήταν επιτυχημένες και ποιες όχι, καθώς και να διαπιστωθεί τι είναι αυτό που λειτουργεί καλύτερα για το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Συγκεκριμένες εκτιμήσεις κινδύνων

Ενδέχεται να χρειαστούν συγκεκριμένες εκτιμήσεις κινδύνων για τους διαφορετικούς κινδύνους που προκύπτουν από τα διάφορα εργασιακά καθήκοντα. Αυτό ισχύει τόσο για το προσωπικό στον κλάδο της εκπαίδευσης όσο και για άλλες ομάδες εργαζομένων. Πρέπει επίσης να εξετάζονται οι απαιτήσεις των ειδικών αυτών κανονισμών κατά τη διεξαγωγή γενικών εκτιμήσεων κινδύνων. Για τον κλάδο της εκπαίδευσης, αυτό μπορεί να ισχύει ιδιαίτερα για τις επικίνδυνες ουσίες (βιολογικοί και χημικοί παράγοντες) και τις μυοσκελετικές παθήσεις (οσφυαλγία και εργασία με εξοπλισμό οθόνης). Η εθνική νομοθεσία που βασίζεται στην οδηγία αριθ. 94/33/ΕΚ του Συμβουλίου της 22ας Ιουνίου 1994 για την προστασία των νέων κατά την εργασία μπορεί επίσης να έχει σχέση με το θέμα, ιδίως στην περίπτωση προγραμμάτων εργασιακής εμπειρίας.

Η εκτίμηση των κινδύνων και η διαχείριση των κινδύνων δεν πρέπει να παραβλέπουν του υπαρκτούς κινδύνους που απειλούν την ασφάλεια και την υγεία συγκεκριμένων ομάδων προσωπικού. Για παράδειγμα, οι έγκυες, οι μητέρες που θηλάζουν και τα άτομα με ειδικές ανάγκες μπορεί να αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα προβλήματα που απαιτούν διαφορετικές λύσεις.

Είναι συνηθισμένο φαινόμενο οι εργασίες εξωτερικών αναδόχων να εκτελούνται σε εκπαιδευτικά ιδρύματα. Οι εν λόγω εργασίες, και ιδίως οι οικοδομικές εργασίες, μπορεί να θεωρούνται σχετικά χαμηλού κινδύνου σε άλλους χώρους εργασίας, αλλά μπορεί να εγκυμονούν υψηλούς κινδύνους σε εκπαιδευτικούς χώρους. Απαιτείται στενή συνεργασία και καλή επικοινωνία ανάμεσα στον ανάδοχο και το πρόσωπο που είναι αρμόδιο για τον έλεγχο του ιδρύματος.

Περαιτέρω πληροφορίες

Ο δικτυακός τόπος του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία είναι ο εξής: <http://agency.osha.eu.int>

Το υλικό του Οργανισμού για την πρόληψη των ψυχοκοινωνικών κινδύνων στην εργασία υπάρχει στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://osha.eu.int/ew2002/>

Το υλικό του Οργανισμού για την καλή πρακτική ασφάλειας και υγείας στον κλάδο της εκπαίδευσης βρίσκεται στη διεύθυνση http://europe.osha.eu.int/good_practice/sector/education/

Τεχνικά δελτία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία

Τα τεχνικά δελτία του Οργανισμού σε όλες τις κοινοτικές γλώσσες μπορούν να τηλεφορτωθούν δωρεάν από τη διεύθυνση:

<http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/>

Facts 4 — Πρόληψη των μυοσκελετικών παθήσεων που συνδέονται με την εργασία

Facts 13 — Επιτυχής διαχείριση της πρόληψης ατυχημάτων

Facts 14 — Η πρόληψη στο χώρο εργασίας όσον αφορά τα ολισθήματα και τα παραπατήματα

Facts 22 — Άγχος που οφείλεται στην εργασία

Facts 24 — Βία στην εργασία

Facts 31 — Πρακτικές συμβουλές προς τους εργαζόμενους για την αντιμετώπιση του εργασιακού άγχους και των αιτίων του

Facts 32 — Τρόποι αντιμετώπισης των ψυχοκοινωνικών θεμάτων και μείωσης του άγχους που οφείλεται στην εργασία

Facts 46 — Η επαγγελματική ασφάλεια και υγεία στον κλάδο της εκπαίδευσης

Facts 47 — Πρόληψη της βίας εναντίον του προσωπικού που εργάζεται στον κλάδο της εκπαίδευσης